

Sosyo-Ekonomik Yapının Rekreatyonel Eğilim ve Talepler Üzerine Etkisi: Bartın Kenti Örneği

Socio-economic structure effects on the recreational trends and demands: a case study Bartın city

İlkden Talay^{1*}, Fadime Kaya¹, Nur Belkayalı²

¹Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara

²Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kastamonu

Öz: Bu araştırma, halkın sosyo-ekonomik özelliklerin rekreatyonel eğilim ve taleplerine etkisinin araştırılması, kentsel rekreatyon alanlarının kalitesinin artırılması ve kent halkının rekreatyonel eğilim ve taleplerinin belirlenerek, taleplerinin karşılanmasına yönelik önerilerin sunulması amacıyla yürütülmüştür. Araştırma kapsamında Anadolu'nun kuzeybatısında yer alan Bartın Kenti örnek alan olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle Bartın'ın rekreatyon olanakları incelenerek, kent içi ve kent çevresinde rekreatyon amacıyla kullanılan veya rekreatyon potansiyeli görülen alanlar belirlenmiştir. Daha sonra; rekreatyonel eğilim ve taleplerin belirlenmesi ve sosyoekonomik yapı ile ilişkilendirilmesi amacıyla kent halkına yönelik anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket bulguları, gözlemler ve istatistikî analizler ile kent halkının rekreatyonel aktivitelere katılımı, rekreatyon türü ve alan tercihi, bu alanlarla ilişkileri, alanlardan memnuniyet durumları ve talepleri ortaya konmuş, halkın sosyo-ekonomik yapısı, rekreatyon alanlarının özellikleri ile rekreatyonel eğilim ve talepler arasındaki ilişki örneklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rekreatyonel eğilim, Rekreatyonel talep, Sosyo-ekonomik yapı, Bartın

Abstract: This study was conducted to investigate the impact of people's socio-economic characteristics to recreational trends and demand, to increase the quality of urban recreation areas and to overture for the satisfaction of requests by determining the recreational trends and demands of the people of the city. Bartın is located in the northwest of the Anatolian city and chosen as the sample area. In the context of study, primarily Bartın's recreation opportunities are examined and, areas which used for recreation or have recreation potential in urban and around urban environment are identified. Then, survey was conducted for the people of the city with the aim of determination of recreational trends and demands and associated with socio-economic structure., The participation of city population to the recreational activities, recreation type and field preference, relationships with these fields, satisfaction status from the conditions and demands were displayed with survey findings, observations and statistical analysis and also the relationship between people's socio-economic structures, properties of recreation areas and the recreational trends and demands were illustrated.

Keywords: Recreational trend, Recreational demand, Socio-economic structure, Bartın city

---

* İletişim yazarı: İ. Talay, e-posta: talay@agri.ankara.edu.tr

1. Giriş

Rekreasyon, gerek günümüz kent ve iş ortamının olumsuz koşullarının etkisi, gerekse insanlara kattığı yapıcı ve olumlu özellikleri nedeniyle insanlar için bir gereksinimdir. Rekreasyona duyulan gereksinim ve bu gereksinimin karşılanması için yaratılan kolaylıklar, endüstrileşme ve kentleşmenin yarattığı sonuçlardır (Özgüç, 2003). Kentlerde görülen hava kirliliği, trafik sorunları, doğal alanların hızla tahrip ve yok edilmesi, aşırı nüfus artışıyla gelişimi şekillenen kentsel alanların olumsuz özellikleri insanların serbest zamanlarını geçirebilecekleri, sosyal, kültürel ve fizyolojik açıdan çeşitli amaçlarla yararlanabilecekleri ortamlara gereksinim duymalarına neden olmaktadır. Bu gereksinimleri karşılamaya yönelik kent mekanlarının oluşturulmasında rekreasyonel eğilim ve taleplerin belirlenmesi önemli bir etkiye sahiptir. Rekreasyonel eğilim ve talepleri etkileyen en önemli etmenlerden birinin ise kullanıcıların sosyo-ekonomik yapılarına bağlı değişkenler olduğu da bilinmektedir. Kullanıcıların tutumları, algılama ve tercihlerini etkileyen faktörlerin neler olduğunun bilinmesi rekreasyon kalitesinin sağlanması açısından önemli bir koşuldur (Dorwart *et al.*, 2004).

Sosyo-ekonomik yapının önemli bir yansıması olan kullanıcı özellikleri ve rekreasyonel eğilimleri etkileyen etmenler; yaş, cinsiyet, gelir durumu, meslek, eğitim düzeyi, medeni durum, aile yapısı, çocuk sayısı, konut özellikleri, zevkler ve algılama olarak sıralanabilir (Anonim, 2009).

Bu bağlamda; kullanıcı özellikleri ile rekreasyonel eğilimler arasındaki bağı kurmak ve elde edilen bulguları yorumlayabilmek; rasyonel rekreasyonel planlamanın en önemli aşaması olarak kabul edilebilir (Baud-Bovy ve Lawson, 1998 ;Mowen and Confer 2010)

Eğilim ve taleplerin belirlenmesi, kent planlama çalışmalarına ve bunun bir parçası olarak rekreasyonel planlamaya ve rekreasyona kaynak oluşturan açık-yeşil alanların planlanmasına, halkın katılımını sağlayacak ve gereksinimleri karşılayacak en iyi çözümlerin üretilmesine de yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede ilgili araştırma;

- Bartın kent halkının sosyo-ekonomik özelliklerinin belirlenmesi,
- Bu özelliklerin rekreasyonel eğilim ve talepler üzerine etkilerinin değerlendirilmesi ve
- Bu taleplerin karşılanmasına ve kentsel rekreasyon alanlarının kalitesinin artırılmasına yönelik önerilerin saptanması amacıyla yürütülmüştür.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. :Materyal

Araştırmanın ana materyalini Bartın kent halkı oluşturmaktadır.

Bartın kent halkının sosyo-ekonomik yapısının rekreasyonel eğilim ve talepler üzerine etkisinin, somut rekreasyon alanları üzerinden örneklenmesi ve belirlenmesi amacıyla, kent içinde belirlenen 7 park ve 3 piknik alanı ile kent çevresinde, rekreasyon potansiyeli görülen plaj ve yaylalar araştırma materyali olarak kullanılmıştır.

Araştırma alanına özgü yerel yönetimlerden elde edilen veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri ve 1/5000 ölçekli nazım imar planı araştırmanın materyalleri arasındadır (Anonim, 1999; Anonim, 2002; Anonim, 2004a; Anonim, 2004b; Anonim 2005b; Anonim 2006d)

2.2. Yöntem

Yöntemin aşamaları aşağıda verilmiştir.

1. Literatür taraması, veri toplama
2. Mevcut durum analizi ve örneklem yapılacak rekreasyon alanlarının belirlenmesi
3. Anket formlarının hazırlanması ve uygulanması
4. Anketlere yönelik istatistiksel analizler ve testler
5. Değerlendirme, sonuç ve önerilerin sunulması

Araştırma kapsamında Bartın kent halkının sosyo-ekonomik yapısının ve rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi amacıyla, tesadüfi olarak seçilen konutlarda, kenti temsil edecek sayıda, her aileden tek kişi ile görüşülerek anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Anket formunun hazırlanmasında benzer amaçlarla yapılmış çalışmalardan yararlanılmış, Bartın Kenti'ne özgü karakteristikleri belirlemeye yönelik gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Anket formunun hazırlanması aşamasında Türel (1988), Demirel (1997), Oğuz (1998), Sertkaya (2001)'nin yapmış olduğu çalışmalardan yararlanılmıştır. Anket kent halkının rekreasyonel eğilim ve taleplerini belirlemeye yönelik 35 soru içermektedir. Araştırmada istatistiksel veri elde etme kriterleri göz önünde bulundurularak, 320 adet anketin tesadüfi olarak seçilen konutlarda uygulanmasına karar verilmiştir. Bu sayı tüm kent halkının eğilim ve taleplerini yansıtmayı amacıyla kenti oluşturan mahallelere nüfusları oranında dağıtılmıştır. Verilerin analizi SPSS 14 programı ile, sıklık analizleri yapılmış ve değişkenler arası ilişkiler belirlenmiştir.

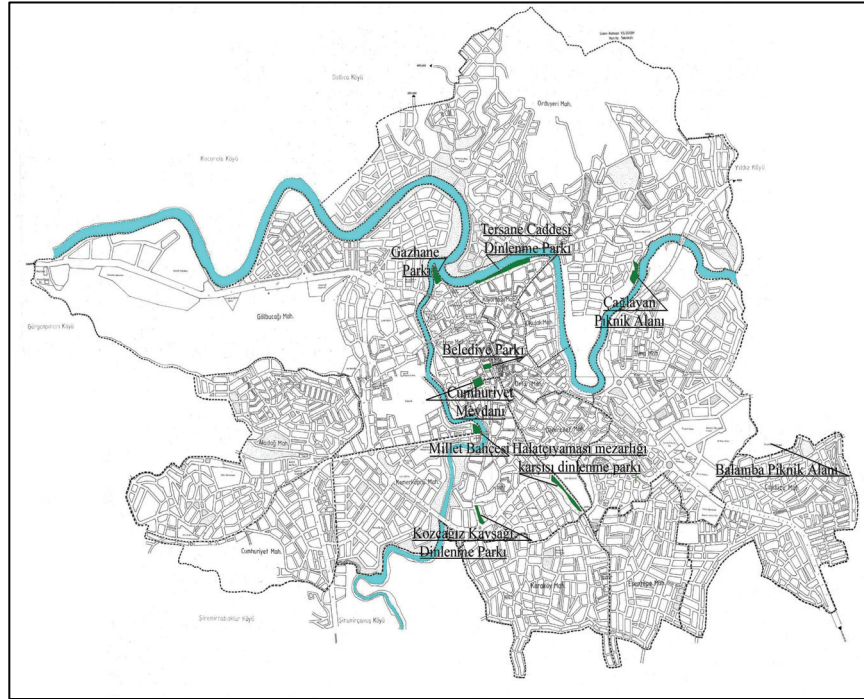
Araştırmanın son aşamasında elde edilen bulgular değerlendirilerek, Bartın kent halkının sosyo-ekonomik yapısı, rekreasyon kaynağının özellikleri ve rekreasyonel eğilimleri ortaya konmuş, taleplerinin karşılanmasına ve kentsel rekreasyon alanlarının kalitesinin artırılmasına yönelik öneriler sunulmuş, rekreasyonel planlamada dikkat edilmesi gereken konular vurgulanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Kuzeybatı Anadolu'da yer alan ve örneklem amacıyla seçilen Bartın Kenti, denizden 12 km içeride Bartın Irmağı'nı oluşturan Kocaçay ve Kocanaz Çayları'nın oluşturduğu ova üzerinde kurulmuştur. Tipik deniz iklimi hakimdir. 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre kentin nüfusu 35.992'dir (Anonim, 2002; Anonim, 2006a, b, e)

Rekreasyonel aktivite olanağı sunan ve örneklenebilecek alanlar; kentte parklar ve piknik alanları, kent yakın çevresinde ise plajlar ve yaylalardan seçilmiştir.

Araştırmada büyüklük, kullanım yoğunluğu, fonksiyon çeşitliliği, mevcut rekreasyonel kullanımı gibi özellikler göz önünde bulundurularak 7 adet park alanı ile 3 piknik alanı incelenmiştir (Şekil 1.).

Şekil 1. Bartın kenti rekreasyon alanları (Kaya, 2008)

Bartın Kenti içerisinde belediyeye ait 35 adet park ve çocuk oyun alanı mevcuttur (Anonim, 2004b). Mahalle aralarında bulunan parklar, genellikle yalnızca çocuk oyun alanı olarak kullanılan oldukça küçük alanlardır. Bartın kent halkının rekreasyon eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada kent halkının rekreasyonel eğilim ve alışkanlıklarını belirleyebilmek amacıyla fonksiyon ve büyüklük açısından önemli görülen ve çalışma kapsamında örnek olarak seçilen parklar şunlardır: Gazhane Parkı, Belediye Parkı, Cumhuriyet Meydanı, Tersane Caddesi Dinlenme Parkı, Halatçıyaması Mezarlığı Karşısı Dinlenme Parkı, Millet Bahçesi, Kozcağız Kavşağı Dinlenme Parkı. Seçilen piknik alanları ise: Çağlayan, Balamba, Karaçay Piknik Alanları'dır (;Kaya 2008)

Anket Sonuçlarına Göre Sosyo-Ekonomik Yapı

Ankete 192 (% 60) kadın, 128 (% 40) erkek katılmıştır. Ankette; en çok 26-35 yaş grubunda yer alanlar (% 35.3), en az 66 ve üstü yaş grubundakiler (% 0.9) temsil edilmektedir.

Ankete katılanların eğitim durumlarına bakıldığında % 25.6 ile lise eğitimi alanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bunu % 23.1 ile üniversite ve % 22.8 ile ilkokul eğitimi alanlar takip etmektedir. Ortaokul eğitimi alanların yüzdesi 11.9, yüksekokul mezunlarının 8.8, ilköğretim eğitimi alanların 6.6, okuryazar olanların 0.9 ve okur yazar olmayanların ise 0.3'tür.

Ankete en fazla ev hanımlarının (% 29.4) katıldığı görülmektedir. Diğer meslek gruplarının dağılımı ise şöyledir; memurlar tüm katılımcıların % 26.9'unu, serbest meslek sahipleri % 14.7'sini, öğrenciler % 8.8'ini, işçiler % 6.6'sını, emekliler % 6.3'ünü, işsizler % 3.4'ünü, diğer cevabını verenler ise % 4.1'ini oluşturmaktadır.

Gelir dağılımlarına bakıldığında en fazla, geliri % 25.3'lük oranla 501-750 YTL arasında olan katılımcıların yer aldığı görülmektedir. Yüksek gelir grubunda (2001 YTL'nin üzerinde) yer alanların oranı % 6.3, 500 YTL'den az geliri olanların ise % 12.5'dir. Anket uygulanan kişilerden 15'i (% 4.7) soruyu cevaplamak istemediklerini belirtmiştir.

Katılımcıların % 70.6'sı (226 kişi) evli, % 29.4'ü (94 kişi) bekar olduğunu belirtmiştir. Ankete katılan 192 kadının % 71,9'u, 128 erkeğin % 68,8 i evlidir. Katılımcıların % 66.6' sının çocuğu varken, % 33.4'ünün yoktur. Çocuk sahibi olan katılımcılar arasında 2 çocuklu olanların çoğunlukta (% 46.9) olduğu görülmektedir. Tek çocuk sahibi olanların oranı % 27.7, 3 çocuk sahibi olanların % 20.2, 4 çocuk sahibi olanların % 4.7, 5 çocuk sahibi olanların oranı ise % 0.5'tir.

Katılımcıların % 58.4'ü konutlarının bahçesi olmadığını, % 41.6'sı ise bahçelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Konut tipine göre bahçe sahipliğine bakıldığında müstakil evlerde oturanların büyük çoğunluğunun (% 73.1) bahçe sahibi olduğu görülmektedir. Toplu konutta oturanlardan % 34.9'unun, kent içi apartman dairesinde oturanlardan % 32.9'unun bahçesi bulunmaktadır.

Rekreasyonel Eğilim Ve Talepler

Ankete katılan kadın ve erkeklerden serbest zamanlarını evde dinlenerek geçirdiğini belirtenlerin oranı (% 26.9) en fazladır. Daha sonra gezinti ve yürüyüş yaparak (% 18.4) geçirdiğini belirtenler gelmektedir.

Kadın ve erkeklerin serbest zamanlarını değerlendirme biçimleri karşılaştırıldığında gezmek, yürüyüş yapmak, spor yapmak, evde dinlenmek, kent çevresinde gezilere çıkmak, çalışmak, kulüp, kahve, kurs gibi mekanlara gitmek gibi aktiviteleri erkeklerin daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Kadınların erkeklerden daha fazla tercih ettikleri serbest zaman değerlendirme biçimleri ise; evde çalışmak, aktif-pasif kültürel uğraşı ve hobilerle meşgul olmak, park gezintileri yapmak, akraba dost ziyareti yapmak ve televizyon izlemektir.

Birçok aktivite türünde büyük oranda cinsiyet farkı olmazken, spor yapmak (kadınlar % 5.7, erkekler % 11.7), evde çalışmak (kadınlar % 19.8, erkekler % 2.3), akraba dost ziyareti yapmak (kadınlar % 7.3, erkekler % 0.8) gibi serbest zaman değerlendirme biçimlerine katılımda cinsiyetin belirgin bir etkisi olduğu görülmektedir.

Bartın kent halkının büyük çoğunluğunun dış mekan rekreasyonel etkinliklerde bulunduğu (% 86.3) saptanmıştır, Rekreasyonel etkinlikte bulunmayanlardan olanakları olsaydı bu tür etkinliklere

katılmak istediklerini söyleyenlerin oranı % 88.6 dır. % 11.4'lük kısım ise rekreasyonel etkinlikte bulunmak istemediklerini, böyle bir gereksinim ve alışkanlıklarının olmadığını belirtmişlerdir. Yeterli serbest zamanın olmaması ve ekonomik nedenler de rekreasyonel etkinlikte bulunma isteğini olumsuz yönde etkilemektedir. Olanacağı olsaydı rekreasyonel etkinliklerde bulunmak istediğini belirtenlerin çoğunluğu, rekreasyonel etkinlikte bulunmak için en çok deniz kıyısı alanları (% 41) tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı ise yayla ve ormanlık alanları (% 35.9) rekreasyon için tercih edecekleri alan olarak belirtmektedir.

Rekreasyonel etkinliklere katıldıklarını belirten kadın ve erkeklerin rekreasyon türü tercihleri bazı durumlarda ortak özellikler taşırken, bazı durumlarda da farklılıklar içermektedir. Kadınların en çok tercih ettikleri rekreasyonel etkinlik, piknik yapma (% 26.8), yüzme (% 25), park gezintilerine çıkma (% 10.1) ve yürüyüş yapmaktır. En az katıldıkları etkinlikler ise kamp yapma, balık avlama ve su sporlarıdır. Erkeklerin en çok tercih ettiği etkinlikler ise piknik yapma (% 25.9), yüzme (% 16.7), çeşitli sporlar (% 13.9) ve derede balık avlama (% 11.1)'dir. Ankete katılan erkeklerden çeşitli hobilerle meşgul olduğunu belirten olmamıştır. Ayrıca su sporları, uzun mesafe doğa yürüyüşü ve tarihi alanları inceleme en az katıldıkları etkinliklerdir

Cinsiyetin rekreasyonel tercihler üzerindeki etkileri yüzme, piknik yapma, şenliklere katılma, su sporları, kültürel etkinlikler gibi aktiviteler için belirgin olmazken, balık avlama (kadın % 1.2, erkek % 11.1), kamp yapma (kadın % 1.2, erkek % 4.6), çeşitli sporlar (kadın % 3, erkek % 13.9) gibi aktivitelerde belirgin bir farklılık olduğu ve bu etkinliklere erkeklerin daha çok katıldığı görülmektedir. Kadınların erkeklerle belirgin farklar içeren rekreasyon alışkanlıkları ise uzun mesafe doğa yürüyüşü (kadın % 4.2, erkek % 0.9), park gezintileri (kadın % 10.1, erkek % 4.6), çeşitli hobiler (kadın % 3, erkek % 0), yürüyüş (kadın % 9.5, erkek % 1.9) gibi etkinliklerdir.

Yaş ile tercih edilen rekreasyon aktivitesi ilişkisine bakıldığında, 15-55 yaş arasındaki katılımcıların en çok katıldığı aktivitenin piknik yapma, ikinci olarak da yüzme olduğu görülmektedir. 55 yaş üstü ise en çok yüzme aktivitesine katılmaktadır. Bu aktivitelerden sonra en fazla ilgi gösterilen aktivitelerden bazıları ise; 15-25 yaş grubundakiler için park gezintileri ve çeşitli sporlar, 26-35 yaş grubundakiler için şenliklere ve festivallere katılma, park gezintileri, çeşitli sporlar, kültürel etkinlikler, 36-45 yaş arası için yürüyüş, 46-55 yaş grubu için yürüyüş ve park gezintileri, 66 ve üstü içinse kültürel aktivitelerdir.

Gelir gruplarına göre rekreasyon aktivitesi tercihlerine bakıldığında; 500 YTL'den az gelir grubuna sahip olanların en çok piknik etkinliğine katıldığı, 501-1.500 YTL arasında gelire sahip olanların en çok piknik yapma ve yüzme etkinliklerine katıldığı görülmektedir. 1.000 YTL gelirden sonra piknik etkinliğine katılım azalış göstermekte, yüzme en çok katılım gerçekleşen etkinlik olmaktadır. Geliri 500 YTL'den az olanlar ile 2.000 YTL den fazla olanların katıldıkları rekreasyon çeşitliliğinin azaldığı görülmektedir

Eğitim düzeyleri ile tercih edilen rekreasyon türleri incelendiğinde ilkokul, ortaokul, lise ve yüksekokul mezunlarının en çok piknik yapma etkinliğine katıldıkları, bunu yüzme etkinliğinin izlediği görülmektedir. Üniversite eğitime sahip katılımcılar ise belirgin bir farkla yüzme etkinliğini en çok gerçekleştirmekte, piknik etkinliğine katılanların sayısında düşüş gözlenmektedir.

Rekreasyonel Alan Tercihleri

Bartın Kenti'nde en çok tercih edilen rekreasyon alanı Gazhane Parkı'dır (% 46). Bunu Cumhuriyet Meydanı (%13) ve konuta yakın mahalle parkı/çocuk oyun alanı (%7.2) izlemektedir. Yakın mahalle parklarını daha çok annelerin çocuklarını gezdirmek için tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Balamba ve Çağlayan Piknik Alanları da ankete katılan kent halkı tarafından yoğunlukla kullanılan diğer alanlardır. Rekreasyonel etkinliklere katıldığını belirten katılımcılardan % 2.5'i (7 katılımcı) kent içerisindeki park ve piknik alanlarından hiçbirini kullanmadığını belirtmiş, rekreasyonel etkinliklerde bulunmak için kent yakın çevresine gittiklerini vurgulamışlardır.

Yaş grupları ve kentte tercih edilen rekreasyon alanları ayırımına bakıldığında, tüm yaş gruplarının en çok Gazhane Parkı ve Cumhuriyet Meydanı'nı tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcılara gittikleri piknik alanlarını tercih etme nedenleri sorulduğunda, çoğunluğu, bu alanları seçmelerinde en etkili faktörün alanın sessiz sakin olması olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan ikinci çoğunluğu oluşturan grubun alanı tercih etmelerinde en etkili faktör ise piknik tesislerinin varlığıdır. Suya yakın ve manzarasının güzel olması da insanları etkileyen ve tercih nedeni olan faktörlerdir. Gidilen park alanı tercihinde en etkili faktörün kolay ulaşım olduğunu söyleyenler park alanı tercih nedenlerinde çoğunlukta yer almaktadır. Park alanının eve veya işyerine yakın olması, sessiz sakin olması, temiz ve bakımlı olması da kullanıcılar tarafından o park alanının seçilmesinde birincil etkili faktörler olarak görülmüştür.

Kent yakın çevresinde, büyük çoğunluğun en sık gittiği yerin İnkumu olduğu görülmektedir. Bunu Amasra ve Güzelcehisar takip etmektedir. Kent çevresinde gidilen alanların tercih edilmesinde en etkili faktörün deniz kenarı ve deniz manzarasına sahip olması (% 24.4) olduğunu söyleyenler çoğunlukta. Alanda konut sahibi olunması da katılımcıların bir bölümü tarafından (% 10.5) alana gidişte en etkili faktör olarak belirtilmiştir. Ulaşımın kolay olmasını alanın tercih nedeni olarak görenlerin oranı % 12'dir. Bu tercih nedeni, ulaşımı daha kolay olan İnkumu, Amasra gibi alanların en çok gidilen alanlar olmasında kendini göstermektedir.

Katılımcılar ulaşım kolaylığı ve yakınlığı açısından bu alanları daha çok tercih etmekte, bir çoğu ise özel oto ile ulaşım dışında ulaşım olanağı bulunmayan veya çok kısıtlı olan alanlara gidememekten şikayetçi olmaktadır.

Katılımcılar tercih ettikleri kent dışı alanlara en çok yaz aylarında gittiklerini belirtmişlerdir. Kent içi ve kent çevresindeki rekreasyon alanlarının en çok ziyaret edildiği aylar karşılaştırıldığında her ikisinin de yaz aylarında yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak kent içindeki alanlara ilkbahar ve sonbahar aylarında kent çevresinden daha fazla kişinin gittiği görülmektedir. Kent içindeki parklar ve piknik alanlarının ilkbahar aylarıyla beraber ziyaretçi almaya başladığı, Mayıs, Haziran ve Temmuz'da yoğunluğun arttığı görülmektedir. Kent çevresinin en çok ziyaret edildiği aylar ise Ağustos ve Temmuz aylarıdır. Bu aylarda yoğunluğun artmasının nedenlerinden biri, Bartın'da yüzme aktivitesi için en uygun ayların bu aylar olması olarak görülebilir.

Katılımcılardan kent içerisindeki rekreasyon alanlarına haftada bir (% 29.4) ve 15 günde bir (% 27.1) gittiklerini söyleyenler çoğunlukta. Kent çevresindeki rekreasyon alanları; haftada birden fazla % 17.8, haftada bir % 21.1, 15 beş günde bir % 20 ve ayda bir % 17.5 oranlarında ziyaret edilmektedir. Kent içi ve kent çevresinin ziyaret edilme sıklıkları benzerlikler göstermekle birlikte, kent çevresine üç ayda bir veya daha az gidenlerin, kent içinde aynı sıklıkta gidenlerden oransal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında kent içindeki alanları serbest zaman buldukları herhangi bir zamanda ziyaret ettiklerini belirtenler çoğunlukta (% 61.3). Sahip olunan serbest zaman açısından bakıldığında çalışma ve eğitim zamanları dışında kısıtlı serbest zamanın olduğu hafta içinde yakın kentsel alanların, hafta sonundan daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Kent yakın çevresindeki alanların ise serbest zamanın daha fazla olduğu hafta sonlarında daha fazla (% 50.2) ziyaret edildiği görülmekte, hafta içinde alanlara gidenlerin oranı % 1.8'de kalmaktadır. Kent içerisinde ve kent çevresinde ziyaret edilen alanlarda kalış süresi sorulduğunda, kent içerisinde ziyaretçilerin en çok 1-3 saat (% 62.5) geçirdiği görülmektedir. Bir saatten az zaman geçirenlerin oranı ise % 21.9'dur. Kent çevresindeki alanlarda ise 5 saatten fazla zaman geçiren ziyaretçilerin oranı % 65.1, 1-3 saat zaman geçirenlerin oranı % 6.5'tir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kent içerisindeki alanlara yürüyerek (%75.1) gittiğini belirtmekle birlikte, piknik alanlarına ulaşımında, özel oto veya toplu taşıma araçlarının kullanıldığı, bu alanlara yakın yerleşim yerlerinde oturanların ise yürüyerek ulaşım sağladığı görülmektedir. Kent çevresindeki alanlara ulaşımında en çok kullanılan araç ise özel otodur (% 65.1). Toplu taşıma araçlarını kullananların oranı % 33.8'dir.

Katılımcıların kent içerisindeki park ve piknik alanlarına en çok aile bireyleri (% 23) ile gittikleri, arkadaşlarıyla gidenlerin % 22.7 oranında, eş ve çocuklarıyla gidenlerin % 20.8 oranında olduğu görülmektedir. Bekarlar daha çok arkadaşlarıyla (% 59.5) rekreasyon alanlarına gitmeyi tercih ederken, evliler en çok eş ve çocuklarıyla (% 30.3) gittiklerini belirtmişlerdir. Kent çevresindeki

rekreasyon alanlarına gidenlerin büyük çoğunluğu ise bu alanlara daha çok eş ve çocuklarıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Aile bireyleriyle ve arkadaşlarıyla gittiğini belirtenler de çoğunluktadır. Kent çevresindeki alanlara gidenler arasında çocuklarıyla gidenlerin (% 1.8) diğer seçeneklere göre azlığına karşın, kent içinde, büyük çoğunluğunu evlilerin oluşturduğu katılımcıların % 11.9'u çocuklarıyla gittiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılardan, kullandıkları kentsel rekreasyon alanına gitmelerinde amaçlarının oturmak dinlenmek (%21.2) olduğunu belirtenler çoğunluktadır. Açık havada zaman geçirme isteği (% 19.3) ve çocuk gezdirmek (% 18.6) de bir rekreasyon alanına gitmede en çok etkili olan faktörler olarak belirtilmiştir. Rekreasyon alanlarına gidiş amaçları açısından kadın ve erkek katılımcılar karşılaştırıldığında; kadınların en çok çocuk gezdirmek (% 27.2) amacıyla rekreasyon alanlarına gittikleri, ancak bu amaçla parka giden erkeklerin oranının % 5.6 olduğu görülmektedir. Spor yapmak, gezinti yapmak amaçlı parka gidenler arasında erkeklerin, buluşma-sohbet, yürüyüş amaçlı gidenler arasında ise kadınların daha fazla olduğu görülmektedir.

Mevcut kentsel rekreasyon alanlarından yeterince yararlandığını düşünenlerin oranı % 47.8, yararlanmadığını söyleyenlerin oranı % 52.2'dir. Yeterince yararlanmadığını belirtenlerden, yararlanamama nedenlerini serbest zaman yetersizliği olarak belirtenlerin oranı % 18.8, aradığını bulamadıklarını belirtenlerin % 18.1, kendini güvende hissetmediklerini, aile ortamı olmadığını belirtenlerin oranı ise % 16'dır.

Bartın Kenti'ndeki rekreasyon alan ve tesislerini sayı, kapasite ve kalite açısından yetersiz görenlerin oranı % 84.1, yeterli görenlerin oranı % 11.6, kent içindeki parklara ve piknik alanlarına gitmediğini ya da bu konuda fikir sahibi olmadığını belirtenlerin oranı ise % 4.3'tür.

Katılımcılar kentsel rekreasyon alanlarında gördükleri eksiklikleri, en fazla aktivite yetersizliği (% 20.3) ile rekreasyon alanı ve tesis sayısının yetersizliği (% 18,5) olarak belirtmiştir. Oyun ve spor alanları yetersiz diyenlerin oranı % 15.5, bisiklet, koşu ve yürüyüş yolu yokluğunu eksiklik olarak görenlerin oranı % 13.4, rekreasyon alanlarını temiz ve bakımlı bulmayanların oranı % 10.3, çay bahçesi, lokanta, tuvalet gibi tesisleri kalitesiz bulanların oranı ise % 7.3'tür.

Katılımcılara bir rekreasyon alanında yer almasını istedikleri olanaklar sorulduğunda, en fazla lokanta, kafeterya, kır kahvesi (% 15.2) gibi tesislerin istendiği görülmektedir. Daha sonra çocuk oyun alanları (% 13.8), bitki ve hayvanların tanıtıldığı bahçeler (% 10.1), futbol sahası (% 9.4) ve yüzme havuzu (% 8.7) gibi aktivite ve olanaklar istenmektedir.

Cinsiyet açısından bir rekreasyon alanında istenilen olanaklara bakıldığında; kadınların % 16.1'inin en çok lokanta, kafeterya, kır kahvesi gibi tesisleri istediği görülmektedir. Kadınların bir bölümünün en çok istediği olanaklar ise çocuk oyun alanları (% 14.3), bitki ve hayvanların tanıtıldığı bahçeler (% 10.7), yüzme havuzu (% 10.1), ağaçlık çalılık çiçeklik alanlar (% 9.5)'dir. Erkeklerin % 20.4'ünün en çok istediği olanak futbol sahası, daha sonra lokanta, kafeterya, kır kahvesi gibi tesisler (% 13.9), çocuk oyun alanları (% 13), bitki ve hayvanların tanıtıldığı bahçeler (% 9.3)'dir. Eğlence tesisleri (% 0.6) ve golf alanı (% 0.6) az sayıda kadın tarafından bir rekreasyon alanında en çok istedikleri kullanım olarak belirtilmiştir. Erkekler ise en az su yüzeylerinin olması (% 0.9) yönünde talepte bulunmuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu rekreasyon amaçlı kullandıkları alanların kolay ulaşılabilir (% 47.5) olmasını istemektedir. Yeme içme olanaklarının olması (% 16.7) ve doğal alanlar içermesi (% 13.8) de katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından önemli görülmektedir.

Bartın Kenti'nin rekreasyon olanakları incelendiğinde, kent çevresinin doğal ve tarihsel değerler açısından zengin rekreasyon kaynaklarına sahip olduğu görülmektedir. Kent çevresinin sahip olduğu bu değerlere karşın kentsel rekreasyon alanlarının aynı düzeyde olmadığı, kent parkı niteliğini taşımaktan uzak birkaç park ve piknik alanından ibaret olduğu görülmektedir. Bartın kent halkı, mevcut bu alanları kullanma eğilimi göstermekle birlikte, yeni alanların oluşturulmasına yönelik taleplerini de ortaya koymaktadır.

Kent halkının kentsel rekreasyon alanlarından memnuniyet durumları ve talepleri

incelendiğinde; büyük çoğunluğun rekreasyon alanlarının sayı, kalite ve kapasitesini yetersiz gördüğü, kentin potansiyeline rağmen bu olanağın değerlendirilmediği, rekreasyon olanakları açısından kentin çok zayıf bir yapı sergilediği görüşünü taşıdığı ve farklı olanakların kentte yer alması yönünde talepte bulunduğu görülmektedir.

Bartın'da toplu taşıma sistemi yeterince gelişmemiştir. Ulaşım özel sektör eliyle gerçekleştirilmekte, bazı alanlara çok kısıtlı ulaşım imkanı bulunurken, bazı alanlara özel oto dışında ulaşım imkanı bulunmamaktadır. Anket katılımcıları özellikle doğal değerleri açısından zengin bir yapıya sahip Uluyayla'yı ziyaret etmek istediklerini, ancak ulaşım güclüğü nedeniyle gidemediklerini belirtmektedir. Kent çevresindeki alanlara ulaşım da görülen bu sorunlar kentsel bazı alanlara ulaşım da yaşanmaktadır. Kentsel alanda oluşan ulaşım sorunları da gerek kent içindeki gerekse kent çevresindeki rekreasyonel aktivitelere katılımı ve alan seçiminde sorunlar yaratmaktadır. Bu nedenle kent halkının rekreasyonel tercihlerinde ulaşımın kısıtlayıcı bir etken olmasının önüne geçilmesi gerekmekte, bu amaçla toplu taşıma olanaklarının kamu veya özel sektör eliyle geliştirilmesi gereği görülmektedir.

Bartın, kent çevresinde zengin rekreasyon olanaklarına sahip olmakla birlikte kentsel rekreasyon olanakları oldukça kısıtlıdır ve özellikle serbest zamanın kısa olduğu durumlarda insanlar tarafından yoğun biçimde kullanılmaktadır. Bu durum dikkate alınarak kentsel rekreasyon olanakları geliştirilmeli, halkın rekreasyon gereksinimini kent çevresinde karşılaması beklenerek gerekli planlama ve yatırımların yapılmasından kaçınılmamalıdır.

Kent halkının rekreasyonel eğilim ve taleplerinin ulaşım, mevsim, sahip olunan serbest zaman miktarı, uzaklık gibi faktörlerden etkilendiği ve bu faktörlerin etkisiyle alanların kullanımında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu nedenle halkın rekreasyonel taleplerini karşılamak için bu faktörlerin olumsuz yönlerinin en aza indirilmesine yönelik gerekli tedbirler alınmalı, rekreasyonel planlama sırasında rekreasyon alanlarının kimlere, hangi sürelerle hitap edeceği, hangi fonksiyonları barındıracağı, ne kadar uzaktan katılımcı çekeceği irdelenmeli, hedef kitle belirlenmeli, kapasite ve olanaklar bu veriler dikkate alınarak gerçekleştirilmeli ve sunulmalıdır.

Rekreasyon alanlarından yeterince yararlanmayı engelleyen nedenler arasında güvenlik eksikliği, kullanıcılar tarafından önemli bir sorun olarak algılanmaktadır. Bir rekreasyon alanı oluşturulduktan bir süre sonra kullanıcı değişimi gerçekleşebilmekte, bazı kullanıcılar alanı terk etmek durumunda kalabilmektedir. Bu terk ediş o rekreasyon alanında kullanıcı taleplerinin bireysel olarak karşılanmamasından kaynaklanabileceği gibi, süreç içerisinde sosyal yapıdaki bir takım değişimlerden veya sadece o rekreasyon alanındaki sosyal yapının değişiminden rahatsızlık duyanların alanı terk etmesinden de kaynaklanabilmektedir. İkinci nedenden terk edişler genellikle bu insanlar arasında bir güvenlik sorunu olgusunu oluşturmaktadır. Bir alanda güvenlik sorunu olduğu düşüncesinin belirmesi her kullanıcı için farklı göstergelerle ortaya çıkmakta ve bir alanı güvensiz olduğu için kullanmadığını belirtenlerin yanında, aynı alanı güvenli olarak belirtenlerin varlığı da dikkat çekmektedir. Dikkat edilmesi gereken; bir alanı güvensiz bulanların rahatsızlık nedenlerinin benzeşip benzeşmediği, güvensizliğin yalnızca bireysel algılardan mı kaynaklandığı, yoksa genel bir güvensizlik anlayışının mı olduğunun belirlenmesidir. Bu belirlemenin yapılması, güvenlik eksikliğini sosyal yapının iç dinamiklerinden mi yoksa fiziki güvenlik önlemlerinin (aydınlatma, güvenlik elemanı, kamera vb.) yetersizliğinden mi kaynaklandığının belirlenmesi ve bunu gidermeye yönelik önlemlerin alınması açısından önemlidir. Fiziki güvensizlik hissinin giderilmesi fiziki bir takım önlemlerle mümkünken, sosyal yapının oluşturduğu güvensizliği çözmek sosyal bir dönüşümü dolayısı ile yoğun bir analizi gerektirmektedir.

Bartın Kenti'nde de benzer bir süreç içerisinde rekreasyon alanlarında kullanıcı kesimin zamanla şekillendiği görülmektedir. Anket uygulamaları sırasında, yeni yapıldığı dönemlerde değişik kesimlerden ziyaretçi çeken Cumhuriyet Meydanı'nın, hala çok ziyaret edilmekle birlikte, artık büyük ölçüde insanlara güvenlik hissi vermediği, bazı insanların bu kaniyle alanı kullanmaktan çekindiği hatta vazgeçtiği görülmektedir. Yine aynı biçimde Karaçay Piknik Alanı'nın insanlarda güvensizlik

hissi uyandırdığı gözlemlenmiştir. Bu nedenlerle bir rekreasyon alanı planlama aşamasında, alanı kullanıcı kitlenin kimler olmasının istendiği irdelenmeli, fonksiyon dağılımları buna göre gerçekleştirilmeli ve sürekliliğinin sağlanması için gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır.

Bartın Kenti rekreasyon alanları, bir rekreasyon alanında yer alması istenen lokanta, kafeterya, kır kahvesi gibi olanakları çok kısıtlı bir biçimde sunmakta, farklı kullanımları gerçekleştirebilecek altyapı ve alan gereksinimlerini karşılamaktan uzak bir yapı sergilemektedir. Rekreasyon alanlarının kentte konumlanma durumlarına göre, alanın izin verdiği ölçeklerde bazı talepler karşılanmalıdır. Koşu yolu, bitki ve hayvanların tanıtıldığı bahçeler, yüzme havuzu gibi bazı kullanımlar geniş alanlar ve düzenlemeler istemektedir. Bu taleplerin kentin hangi alanında, hangi ölçeklerde karşılanabileceği araştırılmalı rekreasyon ve yeşil alan planlamasında bu konular dikkate alınmalıdır.

Doğal çevre, rekreasyon gereksinimlerinin karşılanmasında en önemli malzemedir. Ancak rekreasyon kaynağı olarak doğal çevrenin taşıma kapasitesi dikkate alınmadan aşırı kullanımı tahribe neden olmakta ve bir süre sonra rekreasyon kaynağı fonksiyonunu yerine getirememektedir. Bu nedenle rekreasyon kaynaklarının koruma kullanım ilkeleri çerçevesinde kullanım alanlarının oluşturulmasına dikkat edilmeli, kaynak değerlerinin korunması, aynı zamanda kent halkı rekreasyon gereksinimlerine göre geliştirilmesi yönünde hareket edilmelidir.

Bartın Kenti'ne adını veren Bartın Irmağı ve çevresi kentin doğal değerlerinden biridir. Farklı rekreasyonel olanakları doğal bir ortamda barındırabilme kapasitesi bulunan Bartın Irmağı hem rekreasyonel açıdan, hem de kent yeşil alan sistemi açısından göz ardı edilmemesi gerekli bir özellik sergilemektedir. Kent halkının da ırmak çevresinin kent rekreasyon yaşamına katılması yönünde talepleri olduğu anket uygulamaları sırasında gözlemlenmiştir. Bu alanların gerekli taşkın tedbirleri alınarak rekreasyonel kullanıma açılmasının yanında, tüm kenti çevreleyen ırmağın bütüncül bir yaklaşımla planlanması, kentin yeşil alan sistemine büyük katkı sağlayacaktır. Ayrıca birçok kentin sahip olmadığı bu doğal özelliği nedeniyle kent büyük çekicilik kazanacaktır.

4. Sonuç

Artan nüfusa konut üretimi sorunuyla karşılaşan büyük kentlerde, gelişimin plansız bir biçimde gerçekleştiği, bir sistem içersinde ele alınmayan açık yeşil alanların yapı adaları arasında, küçük alanlar olarak kaldığı bir süreç yaşanmıştır. Bartın Kenti'nde de günümüz büyük kentlerinde görülen kentleşme sorunlarının yaşandığı, ormanlık alanlar içinde yapı kitlelerinin bloklar halinde çoğaldığı görülmektedir. Bu durum diğer fonksiyonlarının yanı sıra rekreasyon kaynağı olan kentsel yeşil alanları geri dönüşümsüz bir biçimde kentten uzaklaştırmakta, aynı zamanda % 46'sı ormanlarla kaplı kentte, kent halkının doğal rekreasyon kaynaklarıyla ilişkisini koparmaktadır. Oysa Bartın Kenti rekreasyon gereksiniminin doğal çevrede kent merkezine yakın alanlarda giderilmesine olanak sağlayacak doğal rekreasyon kaynaklarına da sahip bir kenttir. Bu bağlamda; kent içi ve kent yakın çevresindeki rekreasyon alanlarının koruma kullanım ilkesi çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi, olanak ve fırsatlarının artırılması, sınırlamalara yönelik çözüm önerilerinin getirilmesi gerekmektedir. Fonksiyonel bir rekreasyon ve yeşil alan sisteminin oluşturulabilmesi için rekreasyonel kaynak özelliklerinin, halkın sosyo-ekonomik yapısının, eğilim ve taleplerin dikkate alındığı, fonksiyon olarak birbirini tamamlayan, açık ve yeşil alanların diğer kentsel alan kullanımlarıyla beraber düşünüldüğü ve kent bütününe kapsadığı bir planlama yaklaşımına gerek vardır.

Referanslar

- Anonim. (1999). Bartın. Bartın İl Turizm Müdürlüğü, Bartın.
 Anonim. (2002). *2000 genel nüfus sayımı, Bartın*, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara.
 Anonim. (2004a). *İl brifingi*, Bartın Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Bartın.
 Anonim. (2004b). *Bartın nazım imar planı araştırma raporu*, Ege Plan, Ankara.
 Anonim. (2005a). *Bartın il kültür ve turizm envanteri*, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bartın.
 Anonim. (2005b). *Zonguldak-Karabük-Bartın planlama bölgesi*, Gazi Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Fakültesi, Ankara.
 Anonim. (2006a). *2005 yılı Bartın ili ekonomik ve ticari durum raporu*, İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü, Bartın.
 Anonim. (2006b). *Bartın Ticaret ve Sanayi Odası'nın yüzyüncü yılı*, Bartın Ticaret ve Sanayi Odası, 140 s., Bartın.

- Anonim. (2006d). *Bartın çevre durum raporu*, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Bartın.
- Anonim. (2006e). *2006-2023 Bartın. Bartın 2023 gelişme planı (basılmamış)*, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bartın.
- Anonim. (2009). *Investigating demographic and attitude characteristics of recreational skiers: an application of behavioral segmentation* ISSN: 1543-9518 (<http://www.thesportjournal.org/article/investigating-demographic-and-attitude-characteristics-recreational-skiers-application-behav>, Erişim Tarihi:06.01.2010
- Mowen, A.J.,J.J, Confer, (2010). *The relationship between perceptions, distance, and socio-demographic characteristics upon public use of an urban park,*(<http://www.cababstractsplus.org/Abstracts/Abstract.aspx?AcNo=20073007610>, Erişim Tarihi:).06.01.2010
- .Baud-Bovy, M. and Lawson, F. (1998). *Tourism and recreation handbook of planning and desing*, Architectural press, .81p., Oxford.
- Demirel, Ö. (1997). *Çoruh Havzası (Yusufeli Kesimi) doğal ve kültürel kaynak değerlerinin turizm ve rekreasyon potansiyeli açısından değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*, Doktora tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 303 s., Trabzon.
- Dorwart, C. E., Leung, Y. and Moore, R. (2004). *Managing visitors' perceptions*, National Recreation and Park Association, (<http://www.findarticles.com>, Erişim tarihi: 26.03.2005)
- Kaya, F., 2008. Bartın kent halkının rekreasyonel eğitim ve taleplerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankarab
- Oğuz, D. (1998). *Kent parkı kavramı yönünden Ankara kent parklarının kullanım olgusu üzerine bir araştırma*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 290 s., Ankara.
- Özgüç, N. (2003). *Turizm coğrafyası*, Çantay Kitabevi, 591 s., İstanbul.
- Sertkaya, Ş. (2001). *Bartın İli kıyı bölgesinin turizm ve rekreasyon potansiyelinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 371 s., Ankara.
- Türel, G. D. (1988). *Ankara Kenti yeşil alanlarının kullanım etkinliklerinin bugünkü durumu ve yeterliliği için alınması gereken önlemler*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.